

Dietrich Schäfer: Das Buch des Lübeckischen Vogts auf Schonen nebst 5 Beilagen. Mit 3 Tafeln und 2 Karten. (Hansische Geschichtsquellen. IV.) Halle a. S. (Verlag der Buchhandlung des Waisenhauses) 1887.

Henrik Krøyer: Det Skanørske Sildefiskeri i det 12. til 15. Aarhundrede (Nordisk Aarskrift for Fiskeri, udgivet af H. V. Fiedler og A. V. Liungman, 4de Aargang, 1887, S. 14—149).

Det er ret mærkeligt, at man i flere samtidig udkomne Skrifter har gjort Forsøg paa at fremstille Hansestædernes Optraeden her i Norden i Middelalderen paa en Maade, der for saa vidt afviger fra den tidligere Opfattelse, som man forklarer deres Overmagt som en simpel Følge af Tidens Forhold og ikke som hidført af ubegribelig Svaghed og Mangel paa Handlekraft hos Nordboerne eller af Vold og Uforsømmethed hos de Fremmede. Saaledes hævder Ernst Sars i det nylig udkomne tredie Bind af hans „Udsigt over den norske Historie“, at den Omstændighed, at tyske Kjøbmænd vare blevne eneraadige over danske og svenske Markeder, vel bevirkede, at de to Lande ikke fik saa store Fordele af Handelen som under en mere udviklet Konkurrence, men at der dog ingenlunde derved fremkom en økonomisk Tilbagegang, saaledes at det virkede til at udtørre eller tilstoppe Velstandskilder, som før havde flydt rigeligere. Tydskerne have aldeles ikke kvalt en forud bestaaende og blomstrende indenlandsk Kjøbmandsklasse; de have snarere banet Vejen for en saadan og udfyldt en Plads i Samfundet, som før stod ledig. Om end Handelsvirksomheden fandt Sted paa en Maade, som fra Nutidens Standpunkt maa kaldes ufordelagtig, medførte den dog økonomisk Fremskridt for disse Lande og aabnede nye, mere regelmæssige Markeder for deres Produkter. Og som det gik i Sverrig og Danmark, gik det formentlig ogsaa i det tredie nordiske Land. En norsk Borger- eller Kjøbmandsklasse havde ikke existeret, og hvad Norge indførte inden Hansetiden, var væsentlig Luxusartikler for de Fornemme, idet Landet nogenledes kunde brødføde sig selv. Sars antager, at de store norske Herrer, som tidligere havde drevet Kjøbmandskab, neppe skaffede Almuen nogen stor eller sikker

Indtægt, og at derfor Oprettelsen af Hansekontoret i Bergen kun kom til at bevirke, at de nordlandske Fiskerier bleve bedre udnyttede og gav Livsophold til flere Mennesker. Saaledes kan Tydskernes Handelsherredømme ikke have medført nogen ligefrem økonomisk Tilbagegang i noget af de tre Riger.

Vi skulle hertil knytte den Bemærkning, at naar det dog maa erkjendes, at Hansens Overmagt har forsinket Udviklingen af en dansk Borgerstand i et Aarhundrede, maa dette dog vist kaldes et stort Uheld for Landet og en Standsning gennem altfor stort et Tidsrum, som man saa meget mere har Grund til at beklage, som vort Land tidligere var fulgt meget godt med i den almindelige europæiske Kulturudvikling, foruden at vore Kjøbstæder endnu i det 12te og 13de Aarhundrede vare i en frodig Fremvæxt og tilmed havde en Borger- og Kjøbmandsklasse, der baade i Antal og Betydning var langt større end efter Prof. Sars's Skildring¹⁾. Der fore-

¹⁾ Sars udtaler, at man „næppe finder Spor af nogen indenlandsk Kjøbmandsklasse“, og han tilføjer, med Henviſning til Oluf Nielsens Bog *Kjøbenhavn i Middelalderen*: „i Kjøbenhavn nævnes ikke nogen indenlandsk Kjøbmand før i det 15de Aarhundrede“. Men O. Nielsens Ord lyde helt anderledes: „om Handlen end for en stor Del var i udenlandske Kjøbmænds Hænder, har der selvfølgelig ogsaa været indfødte Kjøbmænd, men forend det 15de Aarh.s Midte vistnok kun Detailhandlere“ (S. 225). Saaledes er det kun Grossererne, hvis Tilværelse Dr. Nielsen betvivler. Det forekommer os dog, at man anlægger en altfor moderne Maalestok, naar man tror, at man paa denne Maade kan for Middelalderens Vedkommende udskille Detailister fra Handlende en gros, som om ikke mangen Detaillist dengang tillige drev Kjøbmandsforretninger i det Store. Og naar det nægtes, at de danske Byer havde danske Kjøbmænd, maa man rigtignok med Forundring spørge, til hvilke Indfødte da vore ældste Kjøbstadretter sigte, naar de tale om de Borgere, som sejle i Kjøbmandsfærd paa fremmede Lande, og hvem der da var Medlemmer af alle vore gamle Knudsgilder, hvor der jo jævnlig tales om, at Gildebrodre paa Handelsrejser lide Skibbrud eller opsnappes af Hedninger? — J. E. Sars er vist bleven vildledet af Schäfer, die Hansestädte u. König Waldemar, S. 175, jfr. mine Bemærkninger hertil i *Revue Critique*, 9. Maj 1881, Nr. 19.

kommer os heller ikke stor Forskjel paa, om Fremmede tilrive sig Pladser, der allerede ere besatte af Nordboer, eller de netop paa et Tidspunkt, da et nyt Felt skulde optages, forlods indtrænge sig paa dette og spærre Adgangen for de Indfødte for lange Tider.

Samtidig med Sars's Bog er det ovenanførte Skrift af Professor Schäfer i Tübingen udkommet, og i den omfattende Indledning om Skanørs og Falsterbos Historie finde vi Anskuelser fremsatte, der gaa i en lignende Retning. Hansestadernes Optræden paa det store skaanske Fiskemarked har aldrig hverken tilsigtet eller ført til en fuldkommen Udelukkelse af de Danske, og deres Overlegenhed skyldes simpelt hen deres gunstige geografiske Beliggenhed. Den umaadelige Fiskemængde, som aarlig indfangedes ved disse Kyster, maatte finde sit naturlige Afsætningssted i Tydskland; thi hvad skulde det lille vand- og fiskerige Danmark gjøre med denne overvættets Fiskerigdom? Vest- og Østeuropa kunde paa Grund af Afstanden ikke faa Del deri, og det var snarere en Lykke for Danmark, at der i Tydskland fremvoxede en talrig Befolkning, hos hvem Danskerne kunde faa afsat Havets Gave, ligesom da ogsaa Byerne paa den tydske Nord- og Østkyst maatte være de naturlige Mellemmænd for Tilførslen. Selv om de danske Kjøbstæder ikke havde staaet flere Aarhundreder tilbage for Tydskland i Udvikling, kunde det ikke have været anderledes, og hvis Silden igjen skulde optræde ved Falsterbo og Skanør, vilde det samme Forhold gjentage sig. „I de sidste Aar har den vist sig i usædvanlig Mængde i Skagerak og det nordlige Kattegat, og hvem er Hovedkunden? Ikke Christiania, ikke Gøteborg, ikke Kjøbenhavn, ikke Aarhus, men Hamborg! Det virker næsten komisk, naar Allen, der forsker saa samvittighedsfuldt, ligesom andre, mindre kyndige Landsmænd af ham med national Overdrivelse græmme sig herover. Det kunde ikke være anderledes: Fiskeriet væsentlig i danske, Handelen i tydske Hænder!“

„De Danske, som den Dag i Dag ere saa vrede over, at Tydskerne gik af med Løvens Part, og de Tydske, som sekundere dem og deklamere over hanseatisk Udsagnings-

system og hanseatisk Handelstryk, skulde engang forelægge sig det Spørgsmaal, hvad der vilde være sket, om de tyske Byer ikke havde været til. De danske Fiskere havde maattet give deres Fangst tilbage til Havet eller kunnet benytte den som Gjødning, og i Tydskland, hvor man vilde være gaaet glip af et uerstatteligt Næringsmiddel for Folket, vilde vel mangan Tønde Land være forblevet uopdyrket.*

Vi kunne dog neppe tro, at denne Argumentation vil overbevise mange Læsere, og den højtærede Forf. indrømmer altsaa i hvert Fald selv, at den tyske Løve ved Byttets Deling tog Broderparten. Vi Danske beklage jo ingenlunde, at de tyske Byer vare til, eller at det tyske Rige havde et stort Indbyggertal; men derimod kunne vi ikke indse Nødvendigheden af, at Tydskerne alene skulde besørge Fragten til de tyske Havne og ene være delagtige i den større Handel. Hvad vi beklage er, at vort Land savnede Kapitaler og ligeledes en Klasse af større Næringsdrivende, som kunde optage noget af Konkurrencen med Hanseaterne, og vi kunde ønske, at Hollændere og andre vestlige Folk tidligere vare hidkaldte som Rivaler til Tydskerne. Schäfers Exempel fra vore Dage er fuldkommen rigtigt, men saafremt han vilde spørge sig for paa vor Børs, vilde han erfare den uhyre Forskjel, der er mellem da og nu, nemlig at ikke en eneste Hamborgerkjøbmand købslaar direkte med de svenske Fiskere, hvorimod mangfoldige svenske Opkøbere og Mellemmænd samt mange Firmaer i Kjøbenhavn drive en betydelig Forretning med enten at bringe de ferske Sild til de tyske Røgerier eller med at forsende Sild, som ere saltede heroppe, til de tyske Markeder. Alle de nordiske Lande have ved deres Lovgivning sørget for at vanskeliggjøre eller umuliggjøre Udlændinge det direkte Indkjøb af Fangsten, Nedlægningen og Saltningen saavel som Exporten — men til alt dette havde Hanserne jo paa hine Tider let og fri Adgang. Det er den store Forskjel.

Iøvrigt kunne vi i flere Henseender tiltræde Schäfers Opfattelse, og han har Fortjenesten af at have paavist, at man har tillagt Tydskerne altfor stor Andel i Handelen og Fiskeriet, men især i dette sidste. I det skaanske Fiskeri har — efter

Forf.s Paavisning — de Danske altid spillet Hovedrollen, maaske med Undtagelse af en Snes Aar i Slutningen af det fjortende Aarhundrede. En By som Stralsund havde ikke før 1342 egne Fiskeskuder paa Skaane, og vi høre først ti Aar senere tydske Fiskere omtalte ved Fangsten. Først da ved Freden i Stralsund 1370 Hansen havde erhvervet Skaane samt faaet udtrykkelig Tilladelse til at have egne Fiskere og Skuder, synes de tydske Fiskere at optræde mere fordringsfuldt; man hører tiere om Stridigheder mellem tydske og danske Fiskere. En Menneskealder senere have de fremmede Fiskere dog begyndt at trække sig tilbage, og Fangsten drives i den følgende Tid afgjort væsentligst af den danske Fiskerbefolkning.

Ligeledes fremsætter Schäfer en rigtigere Opfattelse af følgende Forhold. Hansetæderne paastod, at den danske Konge kun skulde have Ret til at købe og lade salte til sit eget Behov i et vist Antal Dage. Allen finder denne Fordring uforskammet, og Grautoff kalder det et næsten uhørt Handelsdespoti. Nu maa det erindres, at Kongen, som havde en vis Højhedsret over alt Fiskeri i Sundet, maatte have Ret til at forbeholde sig paa bestemte Tidspunkter at være Enekjøber til Bedste for Forsyningen af de kongelige Slotte og Flaaden; med den Tids Omsætningsforhold for Øje kan man vel sige, at det Offentliges Tarv ligefrem kunde gjøre saadant fornødent. Imidlertid var dette jo en Byrde for de danske Fiskere, som paa disse Dage kun havde én Kjøber, og endvidere for de tydske Handlende, som forsinkedes i deres Gjerning, og som, hvis Kongen hvert Øjeblik og i ubegrænset Tid kunde tillægge sig denne Ret, vilde være udsatte for megen Vilkaarlighed. Dertil kom, at Kongens Fogeder jo let kunde benytte et saadant Privilegium til privat Fordel. Saaledes var denne Regel om, at Kongens Forret skulde være begrænset til en enkelt Ugedag eller et Par Halvdage, i lige saa høj Grad i de danske Undersaatters som i de Fremmedes Interesse ¹⁾.

¹⁾ Som et Exempel fra andre Egne af Landet paa Anvendelse af denne Ret kan her nævnes et Kongebrev af 6. April 1557 til Alle, som besøge Fiskelejerne Nibe og Sebersund, om at Kongen

Derimod fremsætter Schäfer intet godt Forsvar overfor den Kjendsgjærning, at Sildetolden var saa lav. Han udtaler, at de Fremmede jo dog i alt Fald betalte dobbelt saa høj Told som de Danske, og at, om det end maatte være i Statskassens Interesse at kræve saa høje Afgifter som muligt, var det Tydsklands Interesse at faa Fiskene saa billigt som muligt. „i Kampen mellem disse Interesser gjorde den politiske Magt Udslaget!“ Det forekommer os dog, at Spørgsmaalet i første Linie er rent økonomisk, nemlig om Efterspørgslen efter Sild fra tydsk Side ikke var saa stor, at man kunde have draget yderligere Fordel for Statskassen ud deraf, og dette tro vi, at man vanskelig vil kunne benægte. — Ligeledes har Schäfer ikke Ret i at sige: „Allen tager Fejl, naar han paastaar, at de danske Kjøbstæders Toldfrihed aldrig gjaldt i Skanør og Falsterbo.“ Allen har ikke Ordet „aldrig“, og som Hovedregel er Udsagnet jo rigtigt nok; hvad de af Schäfer anførte Undtagelser for to Byer angaar, da faar ganske vist Ribe 1283 et Privilegium paa Toldfrihed i Skaane, hvilket bliver bekræftet i det 14de Aarhundrede flere Gange, men om det har gjældt i det 15de og 16de Aarhundrede, er ikke helt vist. Og Schäfer har Uret i at anføre det enestaaende Privilegium for Flensborg 1320, da det ingenlunde lyder paa Toldfrihed, men paa at Borgerne overalt i Riget, ogsaa paa Skanør, skulde svare den Told, de have svaret i gammel Tid ¹⁾).

I det andet Skrift om samme Emne, som her anmeldes, vil man ligeledes af Naturforskeren Henrik Krøyer finde betonet, at man ved at bedømme Hansestædernes Optraeden maa

har befaleet Otte Brahe, Embedsmand paa Aalborghus, og Anders Matzen, Salter, at salte 60 Læster Sild til Slottenes og Orlogsskibenes Behov, hvorfor det forbydes alle Andre at kjøbe Sild fra Lørdag Aften til Mandag Aften hver Uge, indtil de have faaet dem, de skulle have.

¹⁾ Sejdelin, *Diplomatarium Flensborg*. I. 19: Christophorus . . . quod tam in nundinis nostris Scanæoor quam alias infra regni nostri terminos cum mercimoniis suis ubicumque venerint exercendis, thelonium datum antiquitus consuetum solvere teneantur.

huske paa, at deres Handel i Skaane var belagt med en stor Mængde Afgifter, og han tilføjer: „de mange Privilegier, som de Fremmede kom i Besiddelse af, vare alle sammen vel betalte“ (S. 110); „man kan antage det for afgjort, at Kongen ikke uddelte noget Privilegium uden at erholde en Betaling derfor eller i alt Fald et Pengelaan“ (S. 111). Herpaa anfører Forf. imidlertid kun ét Exempel, og hans Paastand lader sig paa ingensomhelst Maade bevise¹⁾. Allerede den Omstændighed, at Schäfer i sit Forsvar for Hansen ikke paakalder dette Argument, taler for, at saadant Salg ingenlunde fandt Sted.

Men vi forlade dette almindeligere Spørgsmaal for at redegjøre for det nærmere Indhold af de anmeldte Skrifter. Schäfers Bog er en Udgave af et Haandskrift, som opbevares paa det kongelige Bibliothek: „des voghedes bock to Schone“, og som indeholder en Række Optegnelser af lybske Fogeder paa Falsterbo. Iøvrigt ere de ældste Partier i Bogen nogle Regnskabsangivelser fra 1461—68 af tvende Kirkeværger for den lybske Kirke paa Falsterbo, medens Fogedernes Optegnelser først begynde 1485; de fortsættes, dog med forskellige Afbrydelser, indtil 1537. De fleste angaa Forretnings-sager, som foregaa med Fogedens Mellekomst, Fuldmagter, Vidnemaal, Bestemmelser af Raadet i Lübeck, men dernæst ogsaa Meddelelser om indtrufne Begivenheder og Optegnelser af ren privat Natur. Som Bilag er meddelt en Mötbók fra Dronning Margrethes Tid. Mote er etymologisk det samme som Møde, jfr. Kirkemode, men paa Fiskemarkederne forstodes derved det hvert Aar fornyede Politireglement, hvilket udfærdigedes i Kongens Navn med Bistand af de fremmede Fogeder, blev besvoret af Embedsmændene samt oplæstes paa en Sammenkomst (mote) ved Markedernes Begyndelse. Som andet Bilag gjengives et i Gehejmearchivet opbevaret Aarsregnskab fra 1494 af en dansk Foged i Skanør og Falsterbo. Foruden en fuldstændig Toldrulle giver det Oplysninger om de mange andre Afgifter, som opkrævedes af Danske eller Fremmede,

¹⁾ Om Salg af Privilegier se iøvrigt Joh. Steenstrup, Kong Valdemars Jordebog 98 f.

saasom Vogntegn, Ciszæ, Vinduespenge, Styrterum, Sagefald osv. Til Slutning meddeles en lybsk Anordning om Skaanefarernes Forhold 1504, en Erklæring af Tolderen Franz Trebhow 1537 og to lybske Forordninger om Sildehandelen 1461 og 1576.

Man vil saaledes i Bogen finde en Række Aktstykker, der have den allerstørste Betydning for Studiet af den mærkværdige Færdsel og Omsætning paa Skaanes Markeder. Det laa nær at indlede Bogen med en nærmere Oplysning om Lokaliteterne, om Ordningen af Sankvemmet osv., og Prof. Schäfer har gjort mere end dette, han har givet de tvende Markeders Historie gennem Tiderne, Oplysninger om Fiskeri, Handel, Lejer, Fid, Embedsmænd, Fogeder, Domstole og kirkelige Forhold. Herved er Indledningen bleven større i Omfang end selve Aktstykkerne, og denne Part af Bogen vil sikkert blive nok saa meget læst som Dokumenterne. Hvad man maa beklage er, at dette Arbejdes Karakter af Indledning har bevirket, at det er bleven trykt med besværlig Kursivskrift og pagineret med upraktiske Romertal, samt at Bogens Register ikke henviser dertil, hvad der bl. a. paa Grund af de mange her forklarede Betegnelser vilde have været højest ønskeligt.

Hvad Prof. Schäfer har givet i denne Indledning staar i videnskabelig Værdi fuldstændig paa Højde med hans store Arbejde om „Hansestæderne og Kong Valdemar“. Foruden den overordentlig flittige og kyndige Benyttelse af alle Kilder fra Hansebyerne bemærker man Forf.s Opmærksomhed for mange Nutidsforhold, som kunne belyse de Gamles Færd. Forf.s Sprogbegevelse har ladet ham forstaa selv vanskelige danske Texter¹⁾, og de danske Kilder ere gjengivne med stor Nøjagtighed. — Af de mange interessante Ting, som Skriftet

---

¹⁾ Med Hensyn til Ghelleconen (S. LIX), Gælnekonene, som borttage Gjælle og Indvolde af Silden (jfr. Kalkars Ordbog, gælnæ), bemærke vi dog, at Ordet har Intet med Galle at gjøre. Om Agnafir vilde Schäfer have kunnet faa Oplysning i Heimskringla, Ynglingasaga c. 22, Ólafs hins helga c. 6.

fremdrager, tillader Pladsen os endnu kun at nævne hans Beskrivelse af Lokalteterne ¹⁾, hans Forsøg paa at bestemme de enkelte Fids Beliggenhed, hans Redegjørelse for, hvorledes Hansen var dominerende i Skaane efter Stralsundfreden, Oplysningerne om, hvorledes de fremmede, ikke-tydske Elementer, som ellers søgte at konkurrere med Hansen, forsvinde aldeles efter 1405, samt om hvorledes den tydske Handel paa Skaane er i jævn Tilbagegang efter det 15de Aarh.s Begyndelse, dog især efter 1450 — vel at mærke uden at Fiskeriet er i mindste Aftagende. Det er først ved Tiden 1560, at Silden drager til Baahus Lehn og Norges vestlige Kyster.

Det andet Arbejde er en efterladt Afhandling af Naturforskeren Henrik Krøyer. Nogle Maanedes inden sin Død i Februar 1870 havde Krøyer overgivet dette som ogsaa nogle andre Manuskripter til Birkedommer Fiedler med Anmodning

---

¹⁾ Schäfer bemærker, at allerede Lagerbring forklarede Navnet Falsterbo rigtigt som „*aguria Falsterbodensium, et fieri potest, ut Falstriae incolae hic primum sedes elegerint quo commodius piscaturae operam darent*“. Ordets Forklaring som Falstringernes Boder er aabenbart rigtig, og ganske karakteristisk er, at der paa den sjællandske Gjenbokyst i Kallehave Sogn fandtes et Scanynghavn (se Kong Valdemars Jordebog). Ligeledes er det karakteristisk, at virkelig Falstringerne, de falsterske Bønder, havde et eget Leje paa Falsterbo, saaledes som Krøyer godtgjør ved Henviisning til et Kongebrev af 12. August 1560 (S. 51, 79). Brevets nærmere Indhold var ham ubekjendt (et Uddrag af det findes i de ved C. Bricka besørgede Kancelliets Brevbøger); det lyder paa, at Bønderne paa Falster bekræftes i Besiddelse af et Fiskerleje paa Falsterbo kaldet Falsters Bondeleje, som de og deres Forfædre i lang Tid have havt. I den ovenfor givne Tydning er der dog den lille Unøjagtighed, at i Stedsnavnet Falsterbod, som det endnu i senere Tider hedder, den sidste Stavelse aabenbart er Bod og ikke har noget med en Falsterbo at gøre. Enten er altsaa et oprindeligt Navn Falsterbo-Bod bleven forkortet, eller langt snarere har man fra første Færd døbt Stedet Falster-Bod: jfr. hvorledes mange Personer i Middelalderen og senere bare Tilnavnet Falster (ikke Falsterbo) se K. Valdemars Jordebog (Pæter Falster) og Registret til Scriptores R. D.

om at lade disse offentliggjøre. „At dette efter saa mange Aars Forløb hidtil ikke har skullet lykkes mig — skriver Birkedommer Fiedler —, er til Dels en Følge af de mangfoldige andre Beskæftigelser, der har lagt Beslag paa min Tid, men til Dels og fornemmelig fordi det, trods mange indgivne Ansøgninger saavel til Regeringen paa Statskassens Vegne som til private Stiftelser, ikke har villet lykkes mig at faa bevilget selv nok saa beskedne Midler til Udgivelsen af disse Skrifter, hvis Salg umulig kan dække Trykningsomkostningerne.“ Birkedommer Fiedler døde under Trykningen, som fortsattes og tilendebragtes af Overretsassessor Mourier.

Den Anke, som ligger i de ovenanførte Ord, svækkes betydelig, naar man bliver bekendt med den trykte Afhandling og ser den Maade, hvorpaa den er udgivet. Krøyer havde mange Aar før sin Død været fængslet til sin Stue og til Dels hindret i at arbejde, hans Manuskript er afsluttet, inden f. Ex. Allens berømte Skildring af Fiskerierne udkom, og endelig fremgaar det af Skriftet, at Krøyer slet ikke er fulgt med i Benyttelsen af de mange i Tydskland trykte Kilder, saaledes at hans Arbejde i saa Henseende egentlig repræsenterer et Standpunkt for Kundskab om Fiskerierne, der maa sættes 30 Aar tilbage i Tiden, hvilket er betydeligt netop paa dette Omraade, hvor Kilder ere mylrede frem i Hundredfold. Derimod har Krøyer samlet en stor Del Oplysninger om de danske Byers Deltagelse i Fangsten og deres Handel i det 16de og 17de Aarhundrede.

Det skyldes oprigtig, men vistnok misforstaaet Pietet, naar den nidkjære Fiskeriven, Birkedommer Fiedler, uden Betænkning er skredet til Offentliggjørelsen af denne Afhandling i en uigjennemset Form. Mange af de Udtryk og Betegnelser, over hvilke Krøyer fremsætter sine Gisninger, ere forlængst berigtigede ved bedre Udgaver af Kilderne¹⁾, og hans Polemik

¹⁾ Saaledes skal for Gumboder (S. 92) læses Grumboder af Grum, Affald (Schäfer S. LIX), for Vinlandsfarere (S. 34, 68) læses Umlandsfarere, om hvis Tydning se Schäfers omhyggelige Undersøgelse (S. LXVIII f.). Hvad Vantegarn er, er ingenlunde

mod enkelte Forfattere er i mange Tilfælde aldeles overflødig. Hvor besynderligt Udgiverne ere gaaede frem, vil ses af følgende Exempel. I første og anden Aargang af Tidsskrift for Fiskeri har Assessor Mourier givet en meget fortjenstlig Samling af de Fiskeriet vedrørende ældre og nyere Lovregler. Iblandt disse findes ogsaa en god Udgave af Kong Valdemars Skanør Lov med tilhørende Oversættelse og Forklaring, som i det hele træffer det rette. Nu meddeles i Aarsskriftet, der jo er en Fortsættelse af Tidsskriftet, som Bilag II til Krøyers Afhandling den samme Skanør Lov¹⁾ i en slet Udgave med grumme mange Misforstaaelser i Tydningen. Krøyer har lagt Godfred af Ghemens Udgave af 1505 til Grund, men heraf maa man slutte, at hans Optegnelser ere ældre end 1859, da Schlyters fortrinlige Udgave med Varianter udkom. Som Exempel paa, hvorledes endog meget gangse Udtryk her ere misforstaaede, skal blot nævnes, at det bekjendte Lovudtryk „om han dyl“ (dersom han dølger, nægter) af Krøyer forklares saaledes: „dyl er blot en anden Form i Stedet for det bekjendte deler (med langt e), procederer“. Der er ingen Tvivl om, at alt Sligt burde være strøget af Manuskriptet, og den øvrige Part burde vist være undergivet en omhyggelig Censur, da det dog næppe kan være den rette Maade at hædre en anset Forfatter paa, at man sætter gamle Vildfarelser i ny Kurs.

løvrigt er det klart, at en som Naturforsker og Fisker

---

ukjendt (S. 143), men blev forklaret ved Hjælp af gamle Kilder allerede af Schlyter: et Garn, som sættes under et andet, saaledes at det naar helt ned til Havbunden, se ogsaa Tidsskrift for Fiskeri II, 29. Naar Fogederne fra Stettin, Greifswald og Preussen 1398 stride om deres „sittend“, er dette ikke deres Fid (Krøyer 46, 91), men deres Rang og Forsæde (Schäfer S. CXL).

¹⁾ Som Bilag V meddeles Erik og Margrethes „Modbog“; denne danske Kilde bærer her den svenske Titel „Fiskare-Rætt“, fordi Udgaven i Skaanska Handlingar 1755 af Wessmann er lagt til Grund. En bedre Udgave findes hos Schlyter og i Tidsskr. f. Fiskeri II.

saa kyndig Mand som Krøyer maatte kunne fremsætte Forklaring af Meget, som skjuler sig for almindelige historiske Forskere, hvorom da ogsaa Afhandlingen giver mange Vidnesbyrd ¹⁾. Ligeledes ere de parallelle Skildringer af, hvorledes det gik til ved Fiskefangst paa andre Kyster, tidt meget oplysende.

Johannes Steenstrup.

---

¹⁾ Schäfer, som er uvis om Betydningen af „Vrager“ og at sætte sit Net i Søen i „Vragleden“, vilde have kunnet finde Forklaringen i Tidsskrift f. F. II. 29. Fiskerne vrage efter Sild, naar de lade Garnene drive med Strømmen; „i Vragleden“ er altsaa med Strømmen, saaledes som ogsaa Krøyer forklarer disse Udtryk (S. 96). I Forklaringen af Kaag (storre Fartøj) har Krøyer (S. 102 f.) Ret lige over for Molbech, der tyder det som et mindre, fladbundet Fartøj. Ligeledes tyder han rigtigt de Ord, som Schlyter ikke forstod, at man skulde tolde 5 Penninge for hver $\frac{1}{2}$ Læst og 1 Penning for Mees eller Tønde „ther loper“ (der løber) 3: for hver Mees eller hver Tønde, der gaar ud over $\frac{1}{2}$ Læst, jfr. en Toldangivelse for Ribe af 1570: hver tre fulde Læster — hver „offuerlobs“ Tønde (S. 136).